on männimetsad oma mullapinna- ja alapuistu-taimkonna poolest õige mitmekesised: ühetoonilise sammal- või samblik-kattega männimetsadest alates kuni rikkaliku kõrs-, roht- ja alapuistu-taimkonnaga metsadeni võib näha mitmesuguseid ülemineku-vorme. Ühes niiskusemäära muutumisega muutub ka taimkondade koosseis, ja üldiselt võib ütelda, et liikide arv suureneb ühes niiskusega.

K u u s k on juba nõudlikum ja tarvitab oma pinnaläheda juurestiku pärast paremat ning värskemat pinda ja kannatab kõigi meie puude seast kõige enam varju. Omapead jäetud metsadesse tungib kuusk peagi ning saab siin valitsevaks.

Meie neljast k a s k e d e liigist — arukask (*Betula verrucosa* Ehrh.), sookask (*B. pubescens* Ehrh.), porsa- ehk madalkask (*B. humilis* Schrk.) ja vaevakask (*B. nana* L.) — tulevad metsapuudena arvesse ainult kaks esimest liiki. Arukask eelistab savist ja jämedakruusalist pinda, kus ta siin-seal moodustab puhtaid kogumikke, mis on siiski ainult väikese ulatuvusega.

Sagedasti seisavad säärased väikesed arukase-kogumikud keset kultuurmaistut, moodustades nägusaid salusid. Sagedamini leidub arukaski läbisegi teiste leht- ja okaspuudega. Sookask on eelmisest hoopis vähenõudlikum; teda võib leida ka soisel ja liivasel pinnal. Kõige kohasem on talle niiske, mitte liiga happerikas pind, kus ta moodustab mõnikord ka metsi.

H a a b, mis kasvab kergemal pinnal, kui see pole mitte liiga niiske ja happerikas, moodustab siin-seal puhtaid kogumikke, mis aga pole kuigi laia ulatuvusega ja vahelduvad sagedasti kuusistutega, mis oma kasvunõuete poolest sarnastuvad haavikutega. Haaviku võrdlemisi tihedast varjust ja mahalangenud lehestikust, mis kõduneb õige aegamööda, oleneb iseloomuline metsa-alune taimestik, nagu sinilill (*Hepatica triloba* Gil.), võsa- ja kollane ülane (*Anemone nemorosa* L. ja *A. ranunculoides* L.), kollane ja väike kuldtäht (*Gagea silvatica* Laudon ja *minima* Schult.), karvane piiphein (*Luzula pilosa* Willd.), sõrmtarn (*Carex digitata* L.) jt.

S a a r kasvab kõige paremini õhurikkal, niiskel, rammusal, savisegasel pinnal. Enamasti seltsib ta kase ja haavaga.

T a m m e (*Quercus robur* L.) metsad on praegusel ajal meie kodumaal väga haruldased, on aga varemini levinud hoopis laiemalt, mida tõendavad rohkearvulised soist, rabadest ja jõgedest leitud tammetüved. Ka s a r a p u u - põõsaste (*Corylus avellana* L.) rohkearvuline esinemine leht-, okas- ja segametsades näitab, et siin varemalt tamm on kasvanud, sest sarapuu on tüübiline tamme kaastaim. Rootsi ajal olid tammed juba sedavõrt hinda tõusnud, et mõisate maksusuuruse määramisel võeti tähtsa tegurina arvesse tammemetsi. Peeter Suur kuulutas kõik laevaehituseks kõlvulised tammed kroonu omanduseks ja nende raiumine oli keelatud surmanuhtlusega. Kas olid tamme meie maalt kadumise ja haruldaseks jäämise põhjuseks kliimalised või muud looduslised tingimused, on raske kindlaks teha. Kindel on aga, et inimene võttis oma põldude ja niitude alla paremad maa-